

ŠTO SE KRIJE IZA ZATVORENIH VRATA?

Nataša Mataušić

Hrvatski povijesni muzej
Zagreb

Sažetak:

U gradu Visu, na istoimenom otoku, iza zapečaćenih vrata jednog muzeja, već skoro dvije godine leži, nedostupna javnosti, vrijedna muzejska grada. Muzej je osnovan 1964. i prikazivao je povijest otoka od 1921. do 1944. s posebnim naglaskom na događaje iz 1944. kada je cijeli Vis bio utvrđena vojna baza.

Smješten je u prizemlju i aneksu austrijske vojne utvrde tzv. Gospine baterije, sagrađene sredinom prošlog stoljeća za vrijeme austrijske uprave otokom.

Na prvom katu postavljena je 1983. stalna izložba Arheološkog muzeja iz Splita, Issa – otok Vis u helenističko doba. Stalni problem bio je kustos-vodič-čuvar.

U kazamatima Gospine baterije smještena je i vrijedna zbirka amfora iz podvodnog lokaliteta Vela Svitnja, napravljen je i iznimno zanimljiv projekt prezentacije, ali do konačne realizacije projekta nije došlo zbog nedostatka novčanih sredstava.

1991. početkom Domovinskog rata, sva tiskana grada je prenesena u matičnu ustanovu, u Povijesni muzej u Zagrebu, a originalni muzejski predmeti s izložbi pohranjeni su u Arheološkom muzeju u Splitu.

Kustosica Hrvatskog povijesnog muzeja Nataša Mataušić izradila je prijedlog transformacije Muzeja VŠ NOV i POJ u Zavičajni muzej otoka Visa.

1996. u povodu 130. obljetnice Viškog boja postavljena je muzejska izložba Sva sila put Visa. Ona je simbolično označila početak procesa transformacije muzeja.

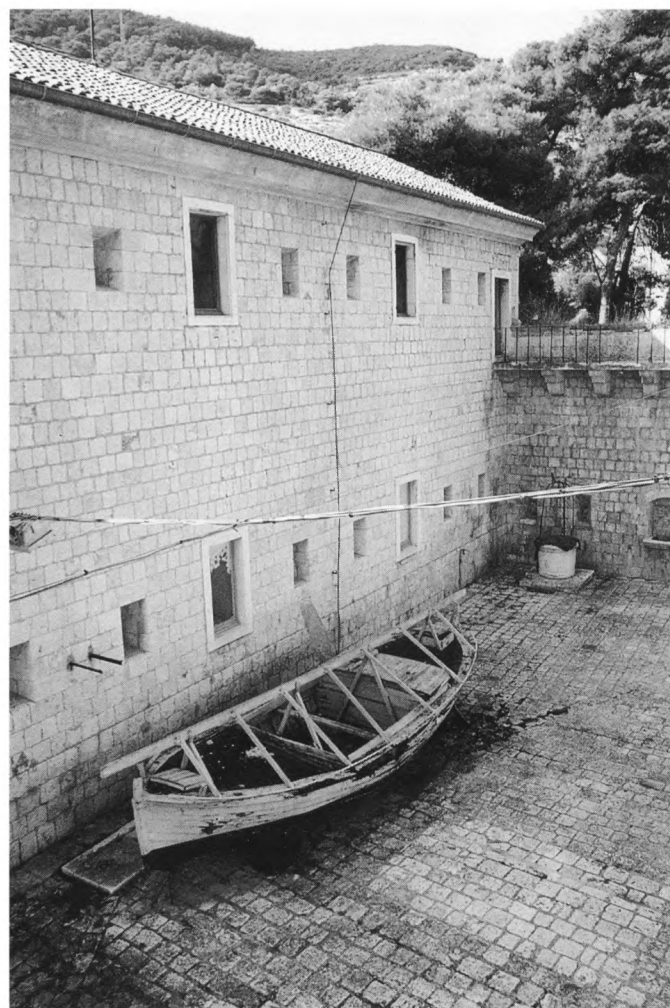
1998. izvršena je inventura tj. revizija svih muzejskih predmeta (2575 originalnih muzejskih predmeta).

Hrvatsko muzejsko vijeće je razmatralo Muzeološki projekt, ali za realizaciju je nužno ostvariti određene preduvjete. Muzej bi morao imati osim muzejske građe, muzejske dokumentacije i prostora još i opremu, sredstva za rad i stručno osoblje koje bi stanovalo u gradu Visu.

Budući osnivač (Republika Hrvatska, Županija splitsko-dalmatinska i grad Vis) moraju preuzeti obvezu osiguranja ovih preduvjeta, jer je zajednički cilj obogatiti kulturni život jednog od najljepših jadranskih otoka.

U gradu Visu, na istoimenom otoku, iza zapečaćenih vrata jednog “muzeja” već gotovo dvije godine leži javnosti nedostupna vrijedna muzejska grada. Na vratima “muzeja” stoji ploča, postavljena još 1996. godine s natpisom: “Hrvatski povijesni muzej-Zagreb, Zavičajni muzej-Vis”. Na samoj zgradi razbijeno je nekoliko prozora, a neposredna okolica, nekada uređen park, sada je zapušten. Što je uzrokovalo da se jedan državni muzej, sa 35-godišnjim “radnim stažom”, jedini takve vrste na cijelom otoku, nalazi u takvom stanju?

Osnovan je prije 35 godina (1964.) u povodu obilježavanja 20. obljetnice boravka J.B.Tita i predstavnika najviše vlasti “nove Jugoslavije” na otoku Visu. Uz velik trud mnogih ustanova i pojedinaca koji su sudjelovali u izradi muzeološke koncepcije, prikupljali muzejsku gradnju i realizirali muzejski postav, za koji su utrošena znatna materijalna sredstva, uz veliko slavlje i odobravanje kulturne javnosti, otvoren je pod imenom “Muzej

Pogled s bedema austrijske vojne utvrde “Gospina baterija” na unutrašnje dvorište s cisternom i zgradom vojarne, (partizanski leut “Vila” više ne postoji)
snimio: Igor Brzoja

*U kazamatima ispod bedema smještene su amfore s podvodnog lokaliteta u uvali Vela Svitnja (Vis), II.stoljeće p.n.e.
snimio: Igor Brzoja*

Vis – sjedište VŠ NOV i POJ i NKOJ-a”. Prikazivao je povijest otoka od 1921. do 1944. godine s posebnim naglaskom na događaje iz 1944. godine, kada je cijeli Vis bio utvrđena vojna baza. Do 1991. godine djelovao je u sastavu Muzeja revolucije naroda Hrvatske. Nakon integracije MRNH s Povijesnim muzejom Hrvatske i on je postao sastavnim dijelom novoosnovanoga Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Smješten je u prizemlju i aneksu austrijske vojne utvrde, tzv. Gospine baterije, sagrađene sredinom prošlog stoljeća za vrijeme austrijske uprave otokom (izložbeni prostor: istočno i zapadno krilo prizemlja vojarnice, prostorija za kustosa, dva manja depoa i sanitarne prostorije).

Na prvom katu “Baterije”, u četiri prostorije njezina istočnoga krila, u srpnju 1983. godine postavljena je stalna izložba Arheološkog muzeja iz Splita: “Issa – otok Vis u helenističko doba”.¹ Izložba je gostovala u nekoliko gradova bivše Jugoslavije (Split, Zagreb, Beograd, Ljubljana, Pula) i vraćala se ponovno na Vis. Pri tome je stalni problem bila osoba (čuvar-vodič, kustos) koja bi po povratku preuzimala izložbu, brinula se za vrijedne arheološke i druge izložke, te organizirala stručna vodstva.

Od svoga osnutka do 1984. godine “memorijal” je bio bez stručnog djelatnika (in situ). Te godine umjesto dotadašnjeg čuvara-vodiča zaposlen je kustos, prof. Vid Biličić, koji je do svoje smrti 1997. godine bio jedini djelatnik “Muzeja” (i kustos i čuvar i vodič i administrator i čistačica). Iste, 1984. godine Muzej revolucije naroda Hrvatske odbio je zahtjev o potpisivanju Samoupravnog sporazuma sa splitskim Arheološkim muzejom i Skupštinom općine Vis, prema kojem bi upravo zaposleni kustos preuzeo sve poslove povezane s izložbom “Issa – otok Vis u helenističko doba” (izložba je upravo trebala stići iz Zagreba), uz obrazloženje da briga o arheološkim spomenicima ne spada u djelokrug rada “memorijala”.

Tek potkraj 1988. godine sklopljen je ugovor između Muzeja revolucije naroda Hrvatske i SIZ-a kulture općine Vis o osiguranju namjenskih sredstava za financiranje jednog djelatnika-kustosa u Arheološkoj zbirci na Visu (novac je osiguravao Republički fond kulture). Zaposlena “kustosica”, prof. Ketki Bradanović, samo godinu dana kasnije dala je sporazumni prekid radnog odnosa, ne učinivši gotovo ništa na obradi muzejske građe!

U kazamatima “Baterije” smještena je izuzetno vrijedna zbirka amfora iz podvodnog lokaliteta u uvali Vela Svitnja, nedaleko od Visa, iz 2. st. pr.n.e. Ekipa Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture sanirala je 1989. godine i konzervirala sve sačuvane amfore.² Izuzetno zanimljiv projekt prezentacije ove zbirke napravljen je i plaćen još 1989./90. godine (naručilac: Skupština općine Vis, izvođač: Željko Kovačić, arhitekt iz Zagreba), ali zbog nedostatka novca za završne radove i ceste promjene u gradskoj upravi nije realiziran. Muzeološku koncepciju izložbe izradili su dr. Nenad Cambi, mr. Marijan Orlić i Irena Radić.³

Početak Domovinskog rata, 1991. godine “memorijal” je zatvoren za javnost. Svi dokumenti i raznovrsna tiskana građa (novine, brošure, leci...) prenijeti su u Zagreb, u matičnu ustanovu, gdje su stručno obrađeni i popisani.

Te je godine zbog neposredne ratne opasnosti zatvorena i skinuta izložba Arheološkog muzeja iz Splita, a svi originalni muzejski predmeti s izložaba pohranjeni na sigurnije mjesto.⁴

U promijenjenoj društveno-političkoj situaciji i neizainteresiranosti šire društvene i kulturne javnosti za njegov sadržaj i rad u dotadašnjem obliku, 1994. godine demontiran je muzejski postav, a sva građa pohranjena u prostorije “memorijala”.

Kao jedno od mogućih rješenja njegove daljnje sudbine kustosica Hrvatskoga povijesnog muzeja, Nataša Mataušić, izradila je 1994. godine *Prijedlog transformacije Muzeja VŠ, NOV i POJ i NKOJ-a na Visu u zavičajni muzej otoka Visa*, s kojim je upoznato i Ministarstvo kulture RH.⁵ Osnovna ideja sadržana u prijedlogu transformacije jest: u procesu promjene djelokruga rada (u kojem bi vremenu “muzej” i dalje djelovao u sastavu Hrvatskoga povijesnog muzeja) ostvariti sve Zakonom određene uvjete za osnivanje novoga zavičajnog muzeja i njegovo osamostaljivanje.

Ideja o stvaranju zavičajnog muzeja otoka Visa nije bila nikakvo revolucionarno otkriće. O njoj se razmišljalo i prilikom formiranja “memorijala” 1964. godine, ali je tada zbog mnogobrojnih problema oko njene realizacije ta ideja odbačena.⁶ U povodu obilježavanja 175. obljetnice Arheološkog muzeja iz Splita, 1996. godine ponovno je postavljena i otvorena izložba “Issa – otok Vis u helenističko doba” u prostorijama na prvom

Dio namještaja viške obitelji Lučić -Roki s početka stoljeća i venecijanska katedra, snimio: Igor Brzoja

katu "Gospine baterije". Svakodnevnu brigu o izložbi (stručna vodstva, prodaja ulaznica...) preuzeo je (prema nalogu tadašnje ravnateljice HPM-a, Jasne Tomičić) kustos "memorijala" Vid Biličić.

U srpnju 1966. godine u dijelu izložbenog prostora sad već bivšeg "memorijala", a u povodu obilježavanja 130. obljetnice Viškog boja, postavljena je muzejska izložba "Sva sila put Visa". Ova izložba simbolično je označila početak procesa transformacije i bila prva od nekoliko planiranih tematskih izložaba u cilju prikupljanja muzejske građe za budući zavičajni muzej. Za potrebe izložbe uređen je dio izložbenog prostora i sanitarne prostorije.⁷

U vrijeme postavljanja spomenute izložbe preuzeli smo, kao izuzetno vrijednu donaciju, 68 predmeta za Arheološku zbirku zavičajnog muzeja.⁸ Dvije godine ranije (1994.), neposredno nakon skidanja muzejskog postava "memorijala" i razgovora s gosp. Mirom Bunčićem, djelatnikom O.Š. "Vis", u kojem smo ga upoznali s idejom osnivanja zavičajnog muzeja, u prostorije "memorijala" on je prenio i pohranio cijelu zbirku etnografskih predmeta koja je do tada bila izložena u hodniku škole, a koju je skupio vlastitim zalaganjem i angažiranjem učenika.

Te, 1996. godine Ravnateljstvo HPM-a prihvatilo je molbu kustosice Nataše Mataušić za privremeni premještaj s radnog mjesta kustosa Zbirke fotografija, filmova i negativa na radno mjesto voditelja zbirki Zavičajnog muzeja otoka Visa. Uz molbu priložen je Prijedlog programa rada i razradena idejna koncepcija privremenog postava. Njezin premještaj na Vis trebao je trajati do uspostavljanja rada Zavičajnog muzeja kao samostalne ustanove. Jedini preduvjet, osiguranje stambenog prostora za nju i njenu obitelj za vrijeme boravka na Visu, bio je ispunjen. Naime, na traženje Ministarstva kulture, Ministarstvo obrane ustupilo je stan Poglavarstvu grada Visa, koje je odlukom od 25. ožujka 1997. dodijelilo stan djelatnici HPM-a. U dogovoru s Poglavarstvom izrađen je i upućen Ministarstvu kulture i *Prijedlog sanacije i prioritiziranih radova na "Gospinoj bateriji"* u kojoj je smješten "memorijal" i Arheološka zbirka "Issa" Arheološkog muzeja iz Splita.

Za 1997. godinu kustosi Vid Biličić i Nataša Mataušić predložili su kulturno-povijesnu izložbu: "Issa – civium Romanorum". Ova je izložba trebala biti realizirana na Visu u povodu obilježavanja 1000. obljetnice prvoga pisanog spomena hrvatskoga grada Visa. Ona bi istodobno, uz nužne dopune i izmjene, postala i dio

stalnoga postava Zavičajnog muzeja. Na žalost, nije realizirana zbog nekoliko razloga: iznenadne smrti kolege Vida Biličića, zahtjeva Ministarstva kulture za objedinjavanjem programa rada Arheološkog muzeja iz Splita i Hrvatskoga povijesnog muzeja iz Zagreba u dijelu koji se odnosi na njihovu djelatnost na Visu, te ukidanja odluke Poglavarstva grada Visa o dodjeli stana na privremeno korištenje Nataši Mataušić.⁹

Povjerenik Vlade RH u Gradu Visu, gosp. Mihael Acalinović, uputio je u siječnju 1998. godine pismo Ministarstvu kulture u kojem "upozorava" na upražnjeno radno mjesto kustosa i predlaže da MK "transferira radno mjesto kustosa *Povijesnog muzeja na Visu* na Arheološki muzej u Splitu". U svojem dopisu potpuno je ignorirao činjenice s kojima je bio i usmeno i pismeno vrlo dobro upoznat: da je "memorijal" na Visu sastavni dio Hrvatskoga povijesnoga muzeja iz Zagreba, a preminuli kustos djelatnik upravo toga muzeja, kao i to da je upravo njegova ishitrena odluka o "nezakonitoj dodjeli stana" spriječila dolazak kustosice HPM-a na Vis i odgodila ostvarenje ideje Zavičajnog muzeja otoka Visa.

Muzejsko vijeće Hrvatske na sjednici 22. travnja 1998. godine, prihvatilo je zaključak *da treba osnovati Zavičajni muzej otoka Visa*, uz preporuku otvaranja novoga radnog mjesta u Arheološkome muzeju u Splitu za kustosa u Arheološkoj zbirci "Issa" na Visu. Za pripremu stručne muzeološke podloge za Zavičajni muzej u Visu bili su zaduženi Arheološki muzej iz Splita, te Hrvatski povijesni muzej iz Zagreba. U zaključku sjednice po prvi put pojavljuje se još jedno ime za stari "Memorijal": Odjel Hrvatskoga povijesnog muzeja na otoku Visu.

Komisija HPM-a za popis-reviziju muzejskih predmeta u Odjelu Hrvatskoga povijesnog muzeja na otoku Visu, boravila je na Visu od 19. do 23. listopada 1998. sa zadaćom da provede inventuru, odnosno reviziju svih muzejskih predmeta pohranjenih u "Muzeju".¹⁰ Evidentirano je sveukupno 2575 originalnih muzejskih predmeta (u to je ubrojen je i 1051 predmet - neinventirani dokumenti i tiskana građa - koji se nalaze u Zagrebu), te uočeni nedostaci i nepravilnosti u vođenju dokumentacije o muzejskim predmetima. Kompletna dokumentacija s popisom muzejskih predmeta i izvještajem u kojem su detaljno navedene sve nepravilnosti s prijedlogom njihova otklanjanja predana je Muzejskom dokumentacijskom centru.

Prijedlog muzeološkog projekta o osnivanju Zavičajnog muzeja na otoku Visu, ponovno je razmatran na konstituirajućoj sjednici Hrvatskog muzejskoga vijeća od 21. prosinca 1998., na kojoj su potvrđeni zaključci sjednice od 22. travnja iste godine. Da bi se navedeni zaključci Hrvatskoga muzejskog vijeća mogli realizirati, potrebno je ostvariti određene preduvjete koji proizlaze

iz Zakona o muzejima ("Narodne novine" br. 142 od 28. listopada 1998.). Prema članku 17. "Muzeji... se mogu osnovati ako ... postoji: muzejska građa i muzejska dokumentacija, prostor, oprema i sredstva za rad, te stručno osoblje".

Muzejska građa

Prema reviziji i popisu muzejske građe izvršene 1998. godine "Muzej" na Visu raspolaže sa 2575 originalnih muzejskih predmeta. Prema tematskoj zastupljenosti najveći broj predmeta odnosi se na razdoblje II. svjetskog rata (oružje, vojna oprema, dokumenti, tiskana građa, predmeti iz vojnih radionica, npr. brodogradilišta, fotografije). No, tijekom vremenena pristizali su i predmeti koji su svojim sadržajem izlazili iz zadanog tematskog i vremenskog okvira samog "memorijala": građanski namještaj (dijelovi namještaja više obitelji Lučić-Roki, venecijanska katedra), raznovrsni etnografski predmeti, različiti dokumenti iz 19. stoljeća na talijanskom i hrvatskom jeziku, nekoliko umjetničkih djela zasad neutvrđene umjetničke vrijednosti, te arheološki predmeti.¹¹ Muzejska građa prikupljena i inventirana do 1974. uključena je u Zbirku trodimenzionalnih predmeta MRNH i kao takva upisana u registar pokretnih spomenika kulture-zbirki Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, čiji je zakonski sljednik Hrvatski povijesni muzej.

Muzejska dokumentacija

Od 2575 evidentiranih muzejskih predmeta inventirano ih je samo 368, od kojih 133 u novotvorenu knjigu inventara s nazivom "Zavičajni muzej Vis", a od preostalog broja predmeta samo je 119 upisano u Knjigu ulaska.

Knjiga inventara započinje rednim brojem 1441. Naime, kada je 1964. godine otvoren "memorijal", svi predmeti skupljeni za potrebe muzejske izložbe najprije su upisani u Knjigu inventara Zbirke trodimenzionalnih predmeta bivšeg MRNH. Nakon toga otvorena je i Knjiga inventara "muzeja" na Visu, a predmeti su upisivani s brojem inventara MRNH (ovaj način nije dosljedno proveden do kraja). Inventirane su i sve makete brodova, kopije zastava, karte i reljefi izrađeni za potrebe muzejskog postava.... U cilju formiranja fonda građe "Zavičajnog muzeja otoka Visa" potrebno je najprije srediti dokumentaciju o muzejskoj građi bivšega "memorijalnog muzeja":

1. Ispisati iz Knjige ulaska i Knjige inventara sve kopije i sve predmete za koje je Komisija za popis i reviziju utvrdila da nedostaju, kao i predmete koji su još 1987. godine preneseni u Zagreb¹²;
2. Selektirati skupljenu muzejsku građu koja se, uglavnom, odnosi na tematiku "memorijala" i redefinirati njezinu vrijednost za sadržajno sasvim drukčiju namjenu (promjena

- naziva i djelokruga rada). Popisati "škartirane" predmete radi eventualne zamjene, poklona ili prodaje zainteresiranim muzejskim ustanovama...;
- Što hitnije pristupiti restauraciji i konzervaciji etnografskih muzejskih predmeta;
 - Riješiti sve imovinsko-pravne zavrzlake koje se odnose na vlasništvo nad muzejskom građom: dio predmeta registriran je kao vlasništvo MRNH, odnosno HPM, a dio pripada gradu Visu. Arheološki muzej iz Splita, koji posjeduje najveću zbirku arheoloških predmeta (Arheološka zbirka općine Vis), opravdano ne želi građu prenijeti na Vis dok se za to ne ostvare svi uvjeti potrebni za pohranu, čuvanje i obradu ove izuzetno vrijedne muzejske zbirke;
 - Oformiti novu knjigu ulaska i knjigu inventara Zavičajnog muzeja otoka Visa.

Prostor, oprema i sredstva i rad

Austrijska vojna utvrda "Gospina baterija" predana je šezdesetih godina na upravu lokalnim vlastima za potrebe muzeja i eventualno kulturnog centra. Sama tvrđava, vrlo dobro sačuvana, prvorazredan je spomenik hrvatske kulturne baštine. Sastoji se od bedema (bastiona), zgrade vojarne i unutrašnjega kamenom popločenog dvorišta sa cisternom. U dvorište se ulazi kroz velika vrata na istočnoj strani. Na desnoj strani dvorišta, ispod bedema, nalaze se kazamate. Iznad glavnog ulaza u kazamate, dva reda koso postavljenih stepenica vode na bastion, na čijoj je čitavoj gornjoj površini bio uređen park. Na lijevoj strani dvorišta, zgrada je vojarne u koju se ulazi kroz samo jedna uska vrata. Vojarna je katnica, u čijem se prizemlju i aneksu nalaze prostorije bivšeg "memorijala". Na katu (lijevo krilo) postavljena je već spomenuta izložba Arheološkog muzeja iz Splita, a u desnom krilu do 1991. godine bile su prostorije bivšeg OK SKH. Te je godine izgorio ovaj dio zgrade. Do danas je sanirana samo krovna konstrukcija i dio unutrašnjih prostorija.

"Gospina baterija" idealan je objekt za smještaj i rad zavičajnog muzeja. Istodobno ona pruža mogućnosti i za najraznovrsniju kulturnu djelatnost: muzičke večeri, kazališne predstave, umjetničke, autorske izložbe, pa čak i za eventualno osnivanje likovne kolonije.¹³

Za ostvarivanje takvoga sveobuhvatnoga kulturnog života, nužno je ostvariti tri bitna preduvjeta:

- U suradnji s Državnom upravom za zaštitu spomenika kulture (arhitekt, restaurator...) utvrditi sve potrebne građevinske i restauratorske radove na cjelokupnom kompleksu tvrđave i pristupiti njihovoj realizaciji;
- U prizemlju vojarne urediti sve prostorije koje će pripasti Zavičajnome muzeju (primarno: uređenje muzejskog depoa), a na katu, krajnji istočni prostor zbirke Issa-Arheološkog muzeja iz Splita, preurediti za radni kabinet i depo u kojem bi se obrađivali nalazi s bivših i budućih iskopavanja;

- Očistiti kazamate od godinama gomilanih najraznovrsnijih predmeta i urediti ih kao privremene depoe muzeja;
- Osigurati telefonsku liniju i barem jedno računalo povezano s Internetom.

Sredstva za dosadašnju djelatnost ostvaruju se u obliku dotacije koju dobiva Hrvatski povijesni muzej od Ministarstva kulture. Budući osnivač pretpostavljenog Zavičajnog muzeja (Republika Hrvatska, Županija splitsko-dalmatinska ili grad Vis) mora preuzeti i obavezu osiguranja sredstava za rad.

Stručno osoblje

U Odjelu Hrvatskoga povijesnog muzeja na otoku Visu od 1997. godine nema ni jednoga muzejskog djelatnika. Prema informacijama, na Visu trenutačno i nema osobe s odgovarajućom stručnom spremom koja bi mogla obavljati poslove kustosa muzeja. Istodobno je upitno kako će se netko neupućen u navedene probleme u muzejskoj dokumentaciji snaći u njihovu rješavanju. Suradnja s Hrvatskim povijesnim muzejom iz Zagreba je neupitna, ali i povezana s velikim materijalnim troškovima duljeg boravka na otoku (dnevnice, smještaj, put...). Prema navedenom, nužno je što hitnije raspisati natječaj za upražnjeno radno mjesto kustosa, koji će uz stručnu pomoć i upute kustosa iz Zagreba raditi na sređivanju dokumentacije i obradi muzejske građe. Kako je Arheološkome muzeju iz Splita odobreno otvaranje novoga radnog mjesta kustosa u Arheološkoj zbirci "Issa", znatno će se olakšati i stručna obrada arheoloških predmeta.

Zajednički cilj: ponovno otvaranje vrata muzeja koji će svojim sadržajima obogatiti kulturni život jednog od najljepših jadranskih otoka, mogao bi se (i morao) ostvariti uz dobru volju i zalaganje svih zainteresiranih.

Bilješke:

- Urednik izložbe i autor teksta: Branko Kirigin. Izložba je realizirana sredstvima RSIZ-a kulture i SIZ-a za kulturu općine Vis.
- Prema Zapisniku o promopredaji konzerviranih amfora od 21. rujna 1989. godine, SIZ za kulturu općine Vis preuzeo je 282 cijele amfore.
- Sljedeći brojevi podaci najrječitije govore o potrebi što hitnije realizacije ovoga projekta: u prvoj akciji vadenja površinskog sloja amfora 1972. godine izvađeno je 166 amfora, a sljedeće godine još 380 cijelih i 74 fragmenta amfora. Istraživanja su obavljena i 1977. i 1978. godine.
- Čitava zgrada "Muzeja" pretvorena je u sklonište, a u slučaju napada i rezervni položaj za rad službenika općine Vis. Centar za obavještanje (Vis) prenio je kompletnu opremu za rad u sobu kustosa i muzejski depo.
- Skraćena verzija "Projekta transformacije ..." objavljena je u "Informatici Museologici", br. 26(1-4) 1995., str.70-73.
- "Istovremeno, bogata istorija Visa u starom veku, ostaci starih antičkih kultura, zatim poznati događaji iz vojnopolarskih ratova u vodama Visa u u 19. veku, upućivali su na mogućnost jednog širokog prikaza zanimljive istorije ovog otoka od antike do naših dana. U vezi s tim, istovremeno se nametnulo i pitanje formiranja **zavičajnog muzeja na Visu**. Očigledno je da je formiranje muzeja na Visu, bez obzira što postoji bogata istorija otoka kroz vekove (vrlo zahvalna kao tematika jednog zavičajnog muzeja) nametalo niz uslova koji su nužni za sam početak rada

jedne takve ustanove: materijalna osnova (postoji samo zgrada, doduše vanredno pogodna za muzej), muzejski kadrovi, fondovi predmeta itd. Te uslove je nemoguće odmah stvoriti... Međutim ideja o stvaranju jednog zavičajnog muzeja na Visu ostaje i dalje vrlo privlačna. Ona ima svoje opravdanje radi mnogo razloga. Svakako da je prvi i osnovni 26 vekova poznata i vrlo zanimljiva istorija otoka..." Idris Čejvan: "Otok Vis u NOB-i, Stalna izložba: zamisao priprema i ostvarenje, Beograd, 1964.

7. Autor izložbe i kataloga: Nataša Mataušić
8. Poklon gde. Anke Markulin s Visa
9. U "Slobodnoj Dalmaciji" od 28. kolovoza 1997. godine, u tekstu pod naslovom: "Završnica viške stambene afere-Povjerenik ukida fantomske odluke", među ostalim piše: "U dijelu koji se odnosi na stan dodijeljen obitelji Nataše Mataušić, navodne djelatnice budućega Muzeja grada Visa, pored općih naznaka nezakonitosti, tvrdi se kako iz navedene odluke bivših gradskih tijela razvidno kako tek treba osnovati Muzej grada Visa, da bi se tek po rezultatima pravednog natječaja moglo znati koja će osoba biti primljena kao djelatnica te ustanove. Spomenuta osoba nije stanovnik Visa i upitno je hoće li se uopće javiti na natječaj." Nitko od nadležnih, upoznatih sa cijelom situacijom nije reagirao na ovu odluku Povjerenika Vlade za grad Vis, Mihaela Acalinovića, kojom je de facto spriječena realizacija projekta Zavičajnog muzeja otoka Visa.
10. Tom smo prilikom počistili i provjetrili sve prostorije "muzeja", obilježili (neobilježene) predmete brojem knjige inventara, te očistili i zaštitili vrijedne primjerka namještaja s početka stoljeća. U tome poslu svesrdno su nam pomagali i predstavnici Gradskog poglavarstva. Po završetku posla sve smo prostorije zaključali i ponovno zapečatili.
11. Tako je npr. Konzervatorski odjel Ministarstva kulture u Splitu izvodio 1996. godine zaštitna arheološka istraživanja na Martvilu, gdje je pronađen jedan rimski grob s urnama spaljenih pokojnika. Prema primopredajnom zapisniku između kustosa Vida Biličića i predstavnika MK, ono se obavezalo restaurirati pronađene predmete i nakon toga ih predati Zavičajnome muzeju u Visu (Hrvatskome povijesnome muzeju u Zagrebu). Predmeti se još uvijek nalaze na restauraciji.
12. Predmeti ispisani iz Knjige inventara i preneseni u Zagreb (oružje), spis br. 845/1-87.
13. Već i sada u organizaciji grada Visa u dvorištu tvrđave organiziraju se muzičke večeri i amaterske kazališne predstave.

Summary:

What Is hidden behind Closed Doors

In the town of Vis on the island of Vis, behind the sealed doors of a museum, valuable museum holdings have been lying out of sight of the public for almost two years. The museum was founded in 1964, and it showed the history of the island from 1921 to 1944, with a special emphasis on events from 1944, when all of Vis was a fortified military base.

It is located on the ground floor and in the annexe of an Austrian military fort, the so-called Battery of Our Lady, built in the middle of the 19th century during the Austrian administration of the island. In 1983 a permanent exhibition of the Archaeological Museum from Split, "Issa — the Island of Vis in the Hellenic Period", was put up on the first floor.

A continuous problem was that of a curator-guide-guard on site. In the casemates of the battery there is also a valuable collection of amphorae from the underwater site of Vela Svitnja. An exceptionally interesting presentation project was developed, but it was not realised because of a lack of money.

In 1991, with the beginning of the Patriotic War, all the printed materials were moved to the home institution, the History Museum in Zagreb, and the original museum objects from the exhibitions were stored at the Archaeological Museum in Split.

The curator of the Croatian History Museum Nataša Mataušić proposed the transformation of the Museum into a regional museum of the island of Vis.

In 1996, during the celebration of 130 years of the Battle of Vis, the exhibition "All Might against Vis" was put up. It was a symbol of the beginning of the transformation of the museum. In 1998 an inventory (revision) was taken of all the museum objects (2575 original museum objects).

The Croatian Museum Council studied the museological project, but its implementation requires that certain conditions be met. The Museum should have not only museum holdings, documentation, and space, but also equipment, tools and professional staff that would live in Vis.

The future founder (the Republic of Croatia, the County of Split and Dalmatia, and the town of Vis) need to take on the responsibility of making sure that these conditions are met, since the common goal is to enrich the cultural life on one of the most beautiful islands in the Adriatic.